

Briselē, 22.3.2022.
COM(2022) 118 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**2014.–2020. gada programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” īstenošanas un
sasniegumu novērtēšana**

{SWD(2022) 58 final} - {SWD(2022) 59 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

2014.–2020. gada programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” īstenošanas un sasniegumu novērtēšana

Programma “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” (“TVP programma”) bija paredzēta, lai turpinātu attīstīt tiesību un vienlīdzības Eiropu saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020”. Tā veicināja galvenās vērtības, uz kurām pamatojas Eiropas Savienība (ES), un sekmēja tādas telpas turpmāku attīstību, kurā tiek veicināta, aizsargāta un faktiski īstenota vienlīdzība un personu tiesības, kas paredzētas ES līgumos, ES Pamattiesību hartā un starptautiskajās cilvēktiesību konvencijās.

Saskaņā ar programmas juridiskā pamata¹ (“Regula”) 13. panta 2. punkta c) apakšpunktā noteikto pienākumu šajā ziņojumā ir izklāstīti programmas rezultāti. Regulā noteikts, ka Eiropas Komisijai līdz 2021. gada 31. decembrim jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei programmas *ex post* izvērtējuma ziņojums. Šajā ziņojumā jāizvērtē programmas ilgtermiņa ietekme un programmas rezultātu ilgtspēja, ar mērķi ņemt to vērā lēmumā par turpmāku programmu. Tomēr 2021. gadā daudzi projekti (vairāk nekā 40 %) joprojām tika turpināti, jo to īstenošanas laikposms ilgst vairākus gadus. Šo situāciju ir saasinājusi Covid-19 pandēmija, kuras dēļ vairāku projektu termiņš tika pagarināts. Tāpēc visaptverošs programmas ilgtermiņa rezultātu un ietekmes izvērtējums var būt iespējams tikai vēlākā posmā.

Šo iemeslu dēļ *ex post* izvērtējums tiks veikts divās daļās. Šis ziņojums ir izvērtējuma pirmā daļa. Tā pamatā ir pašlaik pieejamie dati, un tajā sniegts pārskats par finansējuma sadalījumu un novērtēti programmas līdzšinējie sasniegumi. Lai gan jaunā 2021.–2027. gada programma “Pilsoni, vienlīdzība, tiesības un vērtības” (turpmāk “PVTV programma”) jau ir pieņemta, cita starpā pamatojoties uz 2014.–2020. gada TVP programmas starpposma izvērtējuma rezultātiem, šajā iepriekšējās programmas *ex post* izvērtējuma pirmajā daļā tiks apzinātas iespējamās uzlabojumu jomas saistībā ar jaunās PVTV programmas īstenošanu.

Izvērtējuma otrā daļa tiks veikta vēlāk, tiklīdz būs pieejami visi galīgie dati, un tas tiks darīts kopā ar nākamās PVTV programmas starpposma izvērtējumu. Šajā otrajā daļā tiks novērtēta programmas ilgtermiņa ietekme un programmas rezultātu ilgtspēja. Tajā attiecīgi tiks sniegti ieteikumi jaunajai daudzgadu finanšu shēmai, kas īstenojama pēc 2027. gada.

Lai gan šajā ziņojumā ir analizētas visas 2014.–2020. gada darba programmas, ne visi pasākumi bija sākti šā izvērtējuma laikā. Tāpēc, lai definētu šā ziņojuma darbības jomu, tika noteikts termiņš — 2020. gada 31. decembris. *Ex post* izvērtējuma otrajā daļā pārskats tiks pabeigts, analizējot atlikušos pasākumus.

Šis ziņojums pamatojas uz Eiropas Komisijas sagatavotajiem izvērtējuma konstatējumiem², kurus palīdzēja sagatavot darbuņņēmējs.

1. IEVADS UN PAMATINFORMĀCIJA

2014.–2020. gada TVP programma aizstāja tās programmas, kas bija spēkā 2007.–2013. gada plānošanas periodā, proti, programmu *Daphne III*, programmu “Pamattiesības un pilsonība”

¹ Regula (ES) Nr. 1381/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido programmu “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam (OV L 354, 28.12.2013.).

² Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots ziņojumam par 2014.–2020. gada programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” īstenošanas izvērtējumu.

un divas programmas “Progress”³ politikas jomas, proti, “Diskriminācijas novēršana” un “Dzimumu līdztiesība”.

Programma “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” tika izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1381/2013.

Regulā ir noteikts šāds **vispārīgais mērķis**:

- veicināt tādas telpas turpmāku attīstību, kurā tiek veicināta, aizsargāta un efektīvi īstenota personu vienlīdzība un tiesības, kas paredzētas LES, LESD, Hartā un starptautiskajās konvencijās, kurām Savienība ir pievienojusies.

Tās **konkrētie mērķi** ir šādi:

- palīdzēt efektīvi īstenot principu par nediskriminēšanu dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ un ievērot principu par nediskriminēšanu tādu aspektu dēļ, kas minēti Hartas 21. pantā;
- novērst un apkarot rasismu, ksenofobiju, homofobiju un citus neiecietības veidus,
- veicināt un aizsargāt personu ar invaliditāti tiesības,
- veicināt dzimumu līdztiesību un dzimumu līdztiesības integrēto pieeju,
- novērst un apkarot vardarbību pret bērniem, jauniešiem, sievietēm un citām riska grupām,
- veicināt un aizsargāt bērnu tiesības,
- nodrošināt privātuma un persondatu aizsardzību visaugstākajā līmenī,
- veicināt un stiprināt to tiesību izmantošanu, kas izriet no ES pilsonības,
- dot iespēju personām kā patērētājiem vai uzņēmējiem iekšējā tirgū izmantot savas tiesības, kas izriet no Savienības tiesību aktiem, ņemot vērā projektus, kas finansēti saskaņā ar patērētāju tiesību aizsardzības programmu.

Eiropas Komisija programmu īsteno, izmantojot tiešu pārvaldību.

Ņemot vērā **ģeogrāfisko aptvērumu**, programmā bija tiesīgas piedalīties visas ES dalībvalstis, un atsevišķu mērķu gadījumā šādas tiesības bija arī Lihtenšteinai, Islandei un Serbijai.

2. PROGRAMMAS GALVENIE ELEMENTI UN ĪSTENOŠANA

Saskaņā ar Regulas 5. pantu **programma atbalstīja daudzus pasākumus**, tostarp analīzes pasākumus, savstarpēju mācīšanos, sadarbību, izpratnes veicināšanas un izplatīšanas pasākumus, mācību pasākumus, tādu instrumentu kā mācību komplektu/materiālu/programmu izstrādi un darbības tās konkrēto mērķu īstenošanai. Tāpat programma atbalsta organizācijas, kas darbojas sociālo tiesību un pamattiesību jomā visā Eiropā, tostarp: Eiropas tīklus;

³ Eiropas Komisija (2015), “*Ex post* evaluation of five programmes implemented under the 2007–2013 financial perspective — final report. Specific programme evaluation: Daphne programme”, http://ec.europa.eu/justice/grants1/files/expost_evaluations_2007_2013/daphne_programme_evaluation_final_report.pdf, “Specific programme evaluation: Fundamental Rights and Citizenship”, http://ec.europa.eu/justice/grants1/files/expost_evaluations_2007_2013/frc_programme_evaluation_final_report.pdf, “*Ex post* evaluation of the programme for employment and social solidarity — PROGRESS 2007–2013 and recommendations for the successor programmes to PROGRESS 2014–2020”, <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12610&langId=en>.

publiskās un privātās organizācijas, kas parasti nav vērstas uz peļņas gūšanu; valstu, reģionu un vietējas iestādes ES dalībvalstīs; pilsoniskās sabiedrības organizācijas starptautiskas organizācijas.

Iesaistīto valstu iedzīvotāji arī ir **mērķgrupa** (grupas, kas gūtu labumu vai nu tieši, piedaloties programmas pasākumos, vai netieši no programmas īstenošanas), jo programmas mērķi un iniciatīvas ir paredzēti, lai veicinātu, aizsargātu un faktiski īstenotu vienlīdzību un cilvēku tiesības, jo īpaši to cilvēku tiesības, kas saskaras ar diskrimināciju, neiecietību vai vardarbību, tostarp migrantu un minoritāšu tiesības.

Kā paredzēts Regulā, programmā kā galvenie finansēšanas mehānismi tika izmantotas darbības dotācijas, rīcības dotācijas un iepirkuma darbības.

2.1. Programmas konkrētie mērķi

1. konkrētais mērķis. Veicināt nediskriminēšanu

Programma atbalstīja projektus, kas paredzēti, lai novērstu un apkarotu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Īpaši svarīga joma šā mērķa ietvaros ir romu integrācijas veicināšana. Šajā sakarā TVP programma atbalstīja nacionālās romu platformas un cieši sadarbojās ar ES dalībvalstīm, to nacionālajiem romu kontaktpunktiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas nediskriminācijas un romu integrācijas jomā. Programma finansēja arī Eiropas līdztiesības iestāžu tīkla pasākumus. Šā tīkla pamatuzdevums ir stiprināt sadarbību un informācijas apmaiņu par tēmām, kas saistītas ar nediskrimināciju, starp dalībvalstu izraudzītajām valsts līdztiesības iestādēm.

2. konkrētais mērķis. Novērst un apkarot rasismu, ksenofobiju, homofobiju un citus neiecietības veidus

Šajā jomā finansētie projekti palīdzēja dalībvalstīs labāk īstenot spēkā esošos ES tiesību aktus un apkarot naida noziegumus un naida runas. Jo īpaši ar finansētajiem pasākumiem tika atbalstīta minoritāšu aizsardzība pret populisma, ekstrēmisma un neiecietības uzliesmojumiem.

3. konkrētais mērķis. Veicināt personu ar invaliditāti tiesības

Šis konkrētais mērķis bija paredzēts, lai veicinātu izpratni un uzlabotu cilvēku ar invaliditāti tiesību īstenošanu, samazinot šķēršļus viņu pilnīgai līdzdalībai sabiedrības dzīvē un tiesību izmantošanai. Tas galvenokārt tika darīts, izmantojot rīcības dotācijas, ar ko atbalsta to Eiropas līmeņa tīklu pasākumus, kuri aizstāv cilvēku ar invaliditāti tiesības, un izmantojot uz datu vākšanu vērstos iepirkuma pasākumus, mācību un izpratnes veicināšanas pasākumus. Lai atvieglotu personu ar invaliditāti pārrobežu ceļošanu, 2014. gada darba programmā tika atbalstīta ES invaliditātes kartes ieviešana.

4. konkrētais mērķis. Veicināt dzimumu līdztiesību

Programmas ietvaros tika finansēti projekti, lai atbalstītu iesaistītās valstis un attiecīgās ieinteresētās personas dzimumu līdzsvara uzlabošanā visās dzīves jomās, jo īpaši ekonomisko lēmumu pieņemšanā un sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas ekonomiskās neatkarības veicināšanā. Šim mērķim paredzētais finansējums bija vērsts arī uz vīriešu un sieviešu darba samaksas, ienākumu un pensiju atšķirību samazināšanu.

5. konkrētais mērķis. Novērst un apkarot vardarbību pret bērniem, jauniešiem, sievietēm un citām riska grupām

Programma galvenokārt finansēja projektus, kas palīdz aizsargāt un atbalstīt vardarbības upurus, piemēram, sievietes un bērnus, kā arī pasākumus, kas veicina izpratni un novērš

vardarbību, iesaistot attiecīgajā valstī darbojošās pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Tā atbalstīja arī varmāku ārstēšanu. Viena no Komisijas prioritātēm ir bērnu aizsardzības sistēmu stiprināšana, un programma atbalstīja migrantu bērnu tiesības, finansējot starptautiskas organizācijas, kas strādā tieši ar šiem bērniem un to labā.

6. konkrētais mērķis. Veicināt bērnu tiesības

Bērnu tiesības tiek veicinātas, īstenojot projektus, kas īpašu uzmanību pievērš bērniem draudzīgai justīcijai un neaizsargātu bērnu (piemēram, bērnu, kas pamet ārpusģimenes aprūpes sistēmas, un bērnu, kam ir konflikts ar likumu) aizsardzībai, atbalstot ar viņiem strādājošo ierēdņu, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un juristu mācību pasākumus.

7. konkrētais mērķis. Aizsargāt privātumu un persondatus

Programma ir galvenais ES finansējuma avots datu aizsardzības jomā. Pasākumi, kas veikti šā konkrētā mērķa ietvaros, bija cieši saistīti ar datu aizsardzības reformu, kas pieņemta 2016. gadā. Saskaņā ar šo mērķi programma finansēja darbības, lai jo īpaši atbalstītu jauno ES datu aizsardzības tiesību aktu transponēšanu un īstenošanu dalībvalstīs, kā arī datu aizsardzības iestāžu un datu aizsardzības speciālistu mācības.

8. konkrētais mērķis. ES pilsonība

Programma finansēja projektus, galvenokārt izpratnes veicināšanas pasākumus, kas atbalsta ES pilsoņu iekļaušanu ES pilsoniskajā un politiskajā dzīvē. To starpā bija projekti, kas palīdz pilsoņiem labāk apzināties savas tiesības, kuras izriet no ES pilsonības. Ņemot vērā 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanas, saskaņā ar šo konkrēto mērķi tika finansētas informācijas kampaņas par ES pilsonības tiesībām, īpašu uzmanību pievēršot vēlēšanu tiesībām.

9. konkrētais mērķis. Patērētāju vai uzņēmēju tiesības

Programma arī finansēja pasākumus, kas atbalsta personas kā patērētājus vai uzņēmējus vienotajā tirgū, lai īstenotu viņu tiesības, kas izriet no ES tiesību aktiem. ES fondu mērķis šajā jomā ir palīdzēt paplašināt zināšanas un izpratni par patērētāju tiesībām, jo īpaši digitālajā tirgū.

2.2. Budžets

1. tabulā ir parādīti budžeta gada piešķirumi 426,8 miljonu EUR apmērā visam plānošanas periodam. Summas katru gadu pieauga — no 54,2 miljoniem EUR 2014. gadā līdz 67,9 miljoniem EUR 2020. gadā.

1. tabula. Atbilstīgi gadam plānotā budžeta summa

Budžeta gads	Plānotā summa (EUR)	Gada pieaugums (%)
2014	54 158 000	—
2015	56 323 637	4,0 %
2016	58 852 000	4,5 %
2017	62 515 000	6,2 %
2018	62 282 000	-0,4 %
2019	64 771 000	4,0 %
2020	67 913 000	4,9 %
Kopā	426 814 637	

Avots: 2014.–2020. gada darba programmas.

Programmas budžeta lielākā daļa (25 %) tika piešķirta konkrētajam mērķim “novērst vardarbību (*Daphne*)”. Konkrētais mērķis ar otro lielāko budžeta piešķirumu bija mērķis par nediskriminācijas veicināšanu (22 %). Pilns sadalījums ir pieejams turpmāk norādītajā 2. tabulā.

2. tabula. Konkrētie mērķi un plānotās summas

Konkrētais mērķis	Budžets (EUR)	Daļa
Novērst vardarbību pret bērniem, jauniešiem, sievietēm un citām riska grupām (<i>Daphne</i>)	109 835 157	25,73 %
Veicināt nediskrimināšanu	93 294 280	21,86 %
Novērst un apkarot rasismu, ksenofobiju, homofobiju un citus neiecietības veidus	56 321 000	13,20 %
Veicināt dzimumu līdztiesību un dzimumu līdztiesības integrēto pieeju	50 066 000	11,73 %
Veicināt personu ar invaliditāti tiesības	44 034 000	10,32 %
Veicināt bērnu tiesības	31 740 200	7,44 %
Veicināt tiesības, kas izriet no ES pilsonības	19 571 000	4,59 %
Nodrošināt datu aizsardzību visaugstākajā līmenī	11 783 000	2,76 %
Īstenot patērētāju tiesības	10 170 000	2,38 %
Kopā	426 814 637	100 %

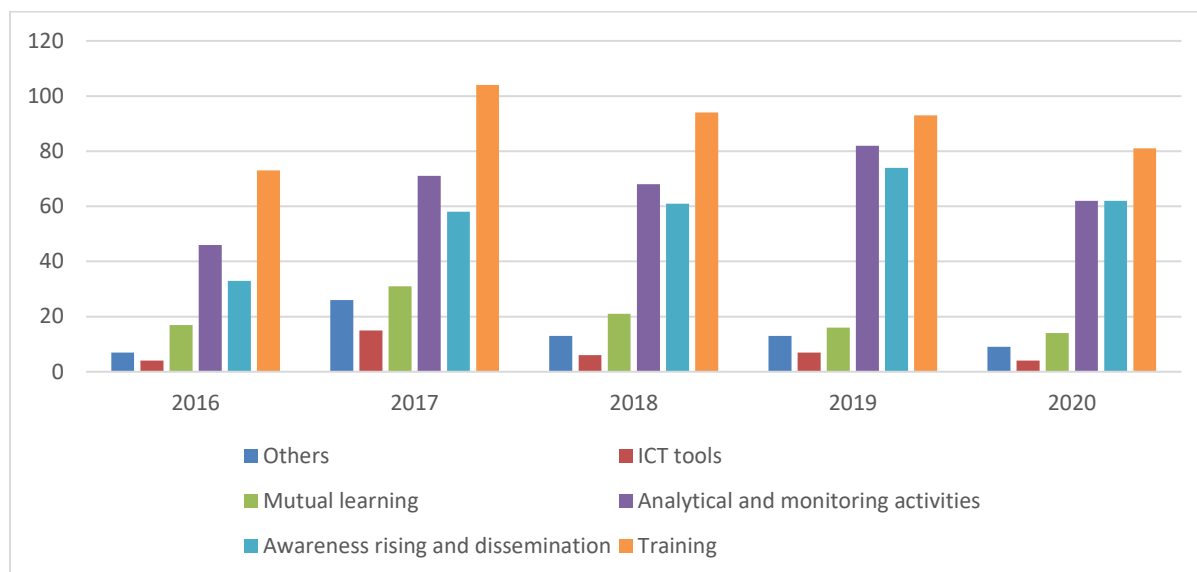
Avots: 2014.–2020. gada darba programmas.

2.3. Īstenošana

Laikposmā no 2014. gada līdz 2020. gadam kopumā bija plānots **81 uzaicinājums iesniegt priekšlikumus**. Lielākais šo uzaicinājumu skaits attiecās uz konkrēto mērķi “novērst vardarbību (*Daphne*)” — 18 uzaicinājumi. Tā kā konkrētais mērķis par “patērētāju tiesībām” tika finansēts tikai ar iepirkuma palīdzību, uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus saistībā ar to netika izsludināti. Kopumā programmas darbības laikā tika piešķirtas **942 darbības dotācijas un rīcības dotācijas**.

Lielāko daļu pasākumu, ko TVP projekti finansēja laikposmā no 2016. gada līdz 2020. gadam, var klasificēt kā “mācību pasākumus” (35 %).

1. attēls. Finansēto pasākumu veidi pa gadiem (2016–2020)⁴

Piezīme. Vertikālā ass norāda pasākumu skaitu. Projektus var attiecināt uz vairāk nekā vienu pasākumu veidu. Dati pirms e-dotāciju ieviešanas 2016. gadā bija citā formātā, un tos nevarēja izmantot šai analīzei.

Avots: JUST ĢD projektu dokumenti (darbības dotācijas un rīcības dotācijas).

Laikposmā no 2016. gada līdz 2020. gadam lielāko daļu saņēmēju veidoja bezpeļņas organizācijas (57 %)⁵.

Vairāku konkrēto mērķu gadījumā svarīgs finansēšanas mehānisms bija iepirkums, kopumā visā periodā tika noslēgti **345 līgumi**. “Rasisms un citi neiecietības veidi” bija konkrētais mērķis, kas šo finansēšanas iespēju izmantoja visvairāk, un šajā periodā tika noslēgti 112 iepirkuma līgumi.

Kopumā iepirkuma līgumiem un pakalpojumiem tika atvēlēts aptuveni **81 miljons EUR**. Visizplatītākais iepirkuma veids bija saistīts ar analīzes un uzraudzības pasākumiem.

Saskaņā ar savāktajiem datiem 2014.–2015. gadā grupa, kurai visvairāk paredzēts atbalsts, bija jaunieši (tostarp bērni), kam sekoja sievietes un studenti. 2016.–2020. gadā iedalījums mērķgrupās kļuva detalizētāks un par visatbalstītāko grupu kļuva profesionāļi, kam sekoja sievietes un bērni. Citas būtiskas grupas ir ES pilsoņi, jaunieši un kopienas.

2.4. Programmas galvenie sasniegumi

TVP programmas sasniegumu noteikšanai noderīga bija tās rādītāju sistēmas ieviešana. TVP regulas 14. pantā ir uzskaitīti rādītāji, ko izmanto kā pamatu uzraudzībai un izvērtēšanai.

Projektu pārskatos savāktie dati liecina, ka laikposmā no 2016. gada līdz 2020. gadam informēšanas un izplatīšanas kampaņās vai izpratnes veicināšanas pasākumos piedalījās vismaz **80 miljoni cilvēku**. Šis skaitlis ietver dažādas mērķgrupas, no kurām lielākā daļa ir plaša sabiedrība (aptuveni 46 miljoni); kam seko ES pilsoņi (aptuveni 19 miljoni); sievietes (aptuveni 4 miljoni) un zinātnieku aprindas, pilsoniskā sabiedrība, politikas veidotāji, plašsaziņas līdzekļi (aptuveni 3 miljoni); personas, kas pieder pie LGBT kopienas (aptuveni 1 miljons) un pārstāv uzņēmumus/uzņēmējsabiedrības (aptuveni 1 miljons).

⁴ Dati par 2014.–2015. gadu nav pieejami.

⁵ Dati par 2014.–2015. gadu nav pieejami.

Turklāt aptuveni **85 000 personu** piedalījās apmaiņas un savstarpējās mācīšanās pasākumos un vismaz **1,5 miljoni personu** piedalījās mācību pasākumos.

Pamatojoties uz pieejamajiem pierādījumiem, **ieinteresēto personu un galasaņēmēju zināšanu un izpratnes līmeņa pieaugums** ir visbiežāk ziņotais rezultāts, kas minēts **78 % projektu**, par kuriem bija pieejams tehniskais ziņojums. Tas atbilst programmas intervences loģikai: tā ir paredzēta, lai izraisītu ieradumu maiņu sabiedrībā, tāpēc ļoti svarīga ir izpratnes veicināšana.

Pēc projektu beigām turpināja darboties **645 pārrobežu instrumenti un mehānismi**, kā arī oficiālas padomdevēju grupas, sadarbības / sadarbības nolīgumu memorandi un tīkli.

Programmas TVP īstenošanas laikā tika saņemti daudzi (4903) pieteikumi. Katras piešķirtās dotācijas gadījumā tika saņemti aptuveni pieci pieteikumi. Kopumā **TVP programmā vidējais sekmīgi saņemto dotāciju rādītājs bija 17 %**. Projekti nebija vienādi sadalīti starp dalībvalstīm. Galvenais iemesls iepriekš minētajam ir tas, ka dažas valstis iesniedza ļoti daudz pieteikumu. Ir svarīgi uzsvērt, ka rīcības dotācijas, ar kurām galvenokārt finansē ES mēroga tīklus, garantēja taisnīgu ģeogrāfisko aptvērumu ES līmenī.

Līdzās Regulā paredzētajiem rādītājiem programmas sasniegumu noteikšanai ir izstrādāti vairāki papildu rādītāji.

Lai gan šā ziņojuma tapšanas laikā dati ir pieejami tikai daļēji, vairuma 2020. gada mērķrādītāju sasniegšana saistībā ar programmas vispārīgo mērķi⁶ šķiet sarežģīta, ņemot vērā to, ka Eiropa iziet no ilgstošas finansiālās lejupslīdes, ko 2020. gadā saasināja Covid-19 krīze. Tikai mērķrādītājs *“To eiropiešu procentuālā daļa, kas uzskata, ka ir “labi” vai “ļoti labi” informēti par tiesībām, kuras viņiem ir kā Savienības pilsoņiem”* ir sasniegts krietni pirms 2020. gada.

Programmas darbības izvērtēšanai atsevišķu konkrēto mērķu līmenī ir izmantoti vairāki papildu rādītāji. Līdz šim pieejamie dati liecina, ka vairāki mērķrādītāji ir sasniegti vai pārsniegti⁷.

Salīdzinājumā ar sākotnējo situāciju, kas aprakstīta 2011. gada ietekmes novērtējumā⁸ un trīs iepriekšējo programmu (*Daphne III*, “Pamattiesības un pilsonība” un “Progress”) 2015. gada *ex post* izvērtējumā⁹, pierādījumi liecina, ka TVP programmā gandrīz visas tolaik konstatētās grūtības ir pārvarētas, izņemot pastāvīgo ģeogrāfisko nelīdzsvarotību.

3. IZVĒRTĒJUMA REZULTĀTI

3.1. Lietderība

Pamatojoties uz savāktajiem kvalitatīvajiem pierādījumiem, TVP programmas īstenošana bija lietderīga un sekmēja tās vispārējo mērķu sasniegšanu. Jo īpaši tās panākumus nodrošināja **vairumam projektu piemītošā kvalitāte**, ļaujot īstenot speciālas darbības, piemēram,

⁶ Sekmēt tādas telpas turpmāku attīstību, kurā tiek veicināta, aizsargāta un faktiski īstenota vienlīdzība un personu tiesības (kas paredzētas Līgumā par Eiropas Savienību, Līgumā par Eiropas Savienības darbību, Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un starptautiskajās cilvēktiesību konvencijās, kurām ES ir pievienojusies).

⁷ Piemēram, “To iedzīvotāju daļa, kas uzskata, ka ir labi vai ļoti labi informēti par tiesībām, kuras viņiem ir kā Savienības pilsoņiem”, “Patērētāju uzticības līmenis pārrobežu iepirkšanās jomā”, “To cilvēku procentuālā daļa, kas uzskata, ka vardarbība pret sievietēm ģimenē ir nepieņemama”.

⁸ SEC(2011) 1364 final, *ibid*.

⁹ Eiropas Komisija (2015), “*Ex post* evaluation of five programmes implemented under the 2007–2013 financial perspective — final report”, *ibid*.

izpratnes veicināšanas kampaņas, mācības un mācību kursus, kā arī materiālu, pētījumu un attiecīgo datu publicēšanu. Gan dokumentu pārbaude, gan datu vākšana uz vietas liecina, ka **gandrīz visi pabeigtie projekti ir sasnieguši gaidītos rezultātus.**

Visu atlasīto projektu pasākumi un sasniegumi bija tieši saistīti ar programmas konkrētajiem mērķiem. Kopumā savāktie pierādījumi liecina, ka TVP programma ir palīdzējusi **paplašināt zināšanas par ES ieteikuma un saistošajām tiesībām.**

Sarežģīta iekšējo un ārējo faktoru mijiedarbība atbalstīja un kavēja programmas īstenošanu. Iekšējie faktori galvenokārt ir saistīti ar grūtībām, kas skar pieteikšanās procesu, projekta partneru iekšējās spējas un projekta konsorcijs veidu un kvalitāti. Kopējie ārējie faktori ir saistīti ar ārējo satricinājumu — piemēram, Covid-19 pandēmijas — ietekmi un problēmām iesaistīt publiskas struktūras un ieinteresētās personas plānotajos pasākumos.

Analīze atklāja, ka TVP projektu panākumus ietekmē tādi faktori kā partnerattiecību kvalitāte, tādu organizāciju apvienošana, kam ir papildu kompetence, vadības un koordinācijas prasmju apvienošana ar pieredzi, kas gūta darbā ar mērķgrupām attiecīgajā valstī. Vēl viens panākumu elements ir projektu spēja reaģēt uz uzaicinājumu mērķiem, vienlaikus turpinot arī īstenotājorganizāciju ilgtermiņa stratēģijas.

3.2. Efektivitāte

Pašreizējie kvalitatīvie pierādījumi liecina, ka **ieguvumi no projektu īstenošanas pārsniedz izmaksas** un ka šajā ziņā efektivitāte tika panākta. Tomēr ar administratīvo slogu saistītās izmaksas saņēmēji joprojām uzskata par problēmu, jo īpaši saistībā ar pieteikšanās un ziņošanas procedūrām. Lai gan vairums saņēmēju norādīja, ka administratīvais slogs ir svarīga izmaksu sastāvdaļa, viņi arī atzina, ka apgrūtināšas administratīvās prasības ir likumīgas, ja ir apdraudēta publiskā finansējuma izmantošanas pārredzamība un taisnīgums.

Tiek uzskatīts, ka TVP **administratīvās izmaksas vidēji ir augstākas** salīdzinājumā ar citām ārpussavienības alternatīvām vai valstu programmām. Uzskata, ka valstu un starptautiskie finansēšanas instrumenti ir mazāk prasīgi, ja runa ir par pieteikšanās un ziņošanas prasībām.

Runājot par **ieguvumiem**, TVP programma paredz iespēju darboties starpvalstu līmenī, dalīties ar paraugpraksi, veidot attiecības ar konsorcijs partneriem un stiprināt iekšējās spējas un kompetenci. Dalībai ES finansētos projektos ir arī nemateriāli ieguvumi, piemēram, **konkrētas organizācijas** labāka reputācija un **lielāka uzticamība.**

Izvērtējumā **82 % atlasīto projektu gadījumā tika konstatēts līdzekļu nepilnīgs izlietojums.** Lai gan analizētajā izlasē līdzekļu nepilnīgs izlietojums ir plaši izplatīts, vairums aptaujāto projektu ziņoja par līdzekļu nepilnīgu izlietojumu aptuveni 10–12 % apmērā, kas galvenokārt bija saistīts ar Covid-19 uzliesmojumu un to sanāksmju un pasākumu sekojošo apturēšanu, kuros bija nepieciešama fiziska klātbūtne, bet tas savukārt radīja ietaupījumus saistībā ar fiziskām sanāksmēm, semināriem un citiem pasākumiem paredzētajiem ceļa un uzturēšanās izdevumiem.

Salīdzinot ar iepriekšējām programmām, ir uzlabojusies TVP programmas ietvaros publicēto uzaicinājumu savlaicīga pieņemšana/publicēšana un to paredzamība. Informācija, kas iegūta intervijās ar vairākkārtējiem saņēmējiem, liecina, ka **iepriekšējo programmu apvienošana ievērojami vienkāršoja pārvaldības un īstenošanas procedūras.**

3.3. Atbilstība

Vajadzības, kas konstatētas laikā, kad tika pieņemta TVP programmas regula, **joprojām ir atbilstīgas**, lai nodrošinātu, ka vienlīdzību un tiesības, kas paredzētas ES Pamattiesību hartā un citos juridiski saistošajos instrumentos, turpina veicināt visā ES. Turklāt programma ir

turpinājusi pielāgoties jaunu vajadzību un draudu — piemēram, naida runu skaita pieauguma — rašanās iespējai.

Analīze arī apstiprināja, ka TVP programmas ietvaros īstenotās darbības atbilst tādām ieinteresēto personu vajadzībām kā zināšanu bāzes uzlabošana, paraugprakses apmaiņa, izmantojot savstarpēju mācīšanos, spēju veidošana un strukturāls atbalsts konkrētām organizatoriskām struktūrām. Turklāt programma bija atbilstīga, lai mērķtiecīgi ietekmētu paredzētos galasaņēmējus — galvenokārt ES iedzīvotājus. Tas ir apstiprināts, izmantojot vairākus izvērtējuma pierādījumu virzienus, piemēram, tekstizrades analīzi, projektu atlasī un konsultācijas ar ieinteresētajām personām.

Runājot par programmas spēju atlasīt visatbilstīgākos saņēmējus, kā īpaši atbilstīgi, bet ar mazāku iespēju tikt iesaistītiem, tika noteikti divi saņēmēju veidi: i) publiskas iestādes, kurām līdzdalības šķēršļi galvenokārt ir saistīti ar administratīvo spēju un īpašu cilvēkresursu trūkumu, ii) mazas vietējās organizācijas, kurām ir ļoti sarežģīts pieteikšanās process un kurām problēmas rada prasība nodrošināt līdzfinansējumu.

3.4. Saskaņotība

TVP programmā uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus tiek virzīti atbilstīgi konkrētām stratēģiskām norisēm un ES prioritātēm. Tādā veidā TVP programma darbojas kā saikne starp ES prioritātēm un bija saskaņā ar citām ES iniciatīvām, piemēram, ES Tiesiskuma programmu laikposmam līdz 2020. gadam, 2016.–2020. gada stratēģisko iesaistīšanos dzimumu līdztiesības jomā, 2010.–2020. gada Eiropas stratēģiju invaliditātes jomā, Komisijas darbību sarakstu LGBTI līdztiesības veicināšanai un ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam. Analīze arī norāda uz zināmu saskaņotības līmeni ar valstu politiku un norisēm projektu līmenī.

3.5. ES pievienotā vērtība

TVP programmas ES pievienotā vērtība tika novērtēta pēc šādiem četriem kritērijiem:

- 1) ES tiesību aktu īstenošanas atbalstīšana un izpratnes veicināšana par tiesībām, kas no tiem izriet;
- 2) savstarpējās uzticēšanās palielināšana starp dalībvalstīm un pārrobežu sadarbība;
- 3) paraugprakses izstrāde un izplatīšana;
- 4) tādu standartu, praktisku instrumentu un risinājumu izstrāde, kas ļauj risināt ES mēroga problēmas.

Programma tās transnacionālā rakstura dēļ bija sekmīga visos šajos aspektos. Analīzē tika apzināti programmas ES pievienotās vērtības papildu elementi:

- tā ir svarīgs finansējuma avots, kurš ļauj saņēmējiem īstenot papildu projektus, kas risina problēmas, kuru novēršanai tika izveidota TVP programma,
- ES finansējuma saņemšana un pasākumu īstenošana TVP programmas ietvaros atstāja pozitīvu ietekmi uz projektiem, uzlabojot to reputāciju un palielinot atpazīstamību, ko nevarēja radīt valsts ieguldījums,
- TVP programma bija svarīgs inovācijas virzītājspēks, jo inovatīvu un transnacionālu darbību pārbaudei ir pieejams neliels valsts finansējums,

- TVP programma radīja darbības jomas efektu¹⁰, paplašinot saņēmēju īstenotās darbības tādā veidā, ko diez vai varētu panākt ar valsts līmeņa intervences pasākumiem.

Saņēmēji norāda, ka pārrobežu sadarbība un transnacionālas partnerības un tīkli, kā arī partneru savstarpēja mācīšanās ir galvenie rezultāti, kas gūti no viņu dalības programmā. Transnacionālā dimensija ir īpaši redzama rīcības dotāciju saņēmējiem, ņemot vērā viņu Eiropas kompetenci; viņu pasākumus nevarētu līdzīgi attīstīt, izmantojot valsts vai ārpusvienības finansējumu.

3.6. Taisnīgums

TVP programmas resursi un atbalsts **netika sadalīti vienādi starp iesaistītajām valstīm**, un TVP resursu sadalē uzsvars bija uz dažām valstīm — galvenokārt Itāliju, Beļģiju, Grieķiju un Spāniju —, no kurām biežāk piesakās pretendenti. Tomēr šī aina mainās, tiklīdz tiek ņemts vērā iesaistīto valstu iedzīvotāju skaits, jo dažām mazākām valstīm ir liels saņēmēju skaits salīdzinājumā ar to iedzīvotāju skaitu (piemēram, Maltai un Kiprai). Turklāt diezgan augsts dalības līmenis bija Rumānijā un Bulgārijā.

Lai gan TVP programmas resursi koncentrējas ap trim konkrētajiem mērķiem, kopumā plānotais finansējums **dažādas mērķgrupas sasniedz taisnīgi**. Bieži vien uz vienām un tām pašām mērķgrupām attiecas dažādi konkrētie mērķi.

Ievērojami finanšu resursi tika atvēlēti dzimumu līdztiesības, bērnu tiesību un cilvēku ar invaliditāti tiesību transversālo prioritāšu veicināšanai. Īstenošanas posmā uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus, kas bija vērsti uz dzimumu līdztiesību, personu ar invaliditāti tiesībām un bērnu tiesībām, lielākoties bija uzaicinājumi, kas organizēti atbilstīgi attiecīgajiem konkrētajiem mērķiem. Lai gan ir laba izpratne par dzimumu līdztiesības integrētās pieejas nozīmi, kopumā trūkst zināšanu par labu praksi starp apstiprinātajiem TVP projektiem par labākajām pieejām pievērsties dzimumu līdztiesības integrēšanai pasākumos, kas tiek finansēti ārpus īpašiem projektiem. Saņēmējiem, izstrādājot savu pieteikumu, ir grūtības ar dzimumperspektīvas formulēšanu.

3.7. Vienkāršošana

Ar nesen ieviesto pieteikumu iesniegšanas sistēmu (finansējuma un iepirkumu portālu) tika vienkāršots pieteikšanās process un uzlabota uzraudzības datu vākšana un apkopošana. Saņēmēji kopumā pozitīvi novērtē jaunus IT rīkus, kas izstrādāti pieteikumam un dotāciju pārvaldībai, un uzskata, ka tie ir lietderīgi un viegli lietojami. Plašākas digitalizācijas tendence nepārprotami tiek uzskatīta par pozitīvu norisi, lai gan procesu joprojām varētu vēl vairāk vienkāršot, jo īpaši saistībā ar administratīvo slogu, ko rada no pieteikuma iesniedzējiem prasītā dokumentācija.

4. SECINĀJUMI UN TURPMĀKĀ VIRZĪBA

2014.–2020. gada TVP programma tika sākta, kad ekonomikas un finanšu krīzes sekas bija izraisījušas to valsts resursu un finansējuma vispārēju samazinājumu, kas pieejami sociālajiem un tiesību jautājumiem. Šajā smagajā politiskajā un ekonomiskajā kontekstā programma ir pierādījusi savu **ES pievienoto vērtību un būtisko nozīmi Eiropas vienlīdzības un tiesību telpas veidošanā**.

¹⁰ Darbības jomas efekts nozīmē “pašreizējo darbību paplašināšanu, atbalstot grupas vai politikas jomas, kuras citādi šādu atbalstu nebūtu saņēmušas”.

TVP programma **joprojām atbilst** ieinteresēto personu un ES iedzīvotāju mainīgajām vajadzībām. Tas tika nodrošināts, izmantojot tās **elastību plānošanas ziņā**, tostarp ikgadējo prioritāšu noteikšanu jaunām politikas vajadzībām un jautājumiem, kā arī dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

Kopumā, pamatojoties uz savāktajiem kvalitatīvajiem pierādījumiem, TVP programmas īstenošana bija **lietderīga un sekmēja vispārējo mērķu sasniegšanu**. Jo īpaši to nodrošināja **kvalitāte, kas piemita vairumam projektu**, kuri īstenoti ar TVP finansējumu, ļaujot īstenot konkrētas darbības, kas ir tieši **saistītas ar mainīgajām vajadzībām attiecīgajā valstī**.

Gan dokumentu pārbaude, gan datu vākšana uz vietas liecina, ka projekti lielākoties bija sekmīgi, īstenojot plānotos pasākumus, un **gandrīz visi pabeigtie projekti ir sasnieguši gaidītos rezultātus**.

Pētījumā savāktie kvalitatīvie pierādījumi liecina, ka **TVP programmas ieguvumi pārsniedz izmaksas**.

Salīdzinājumā ar sākotnējo situāciju, kas aprakstīta 2011. gada ietekmes novērtējumā¹¹ un trīs iepriekšējo programmu (*Daphne III*, “Pamattiesības un pilsonība” un “Progress”) 2015. gada *ex post* izvērtējumā¹², šā izvērtējuma pierādījumi liecina, ka TVP programmā gandrīz visas tolaik konstatētās grūtības ir pārvarētas, izņemot pastāvīgo ģeogrāfisko nelīdzsvarotību.

Izvērtējumā tika apkopotas arī vairākas atziņas, kas tiek ņemtas vērā saistībā ar TVP programmas pēcteci, PVTV programmu, jo īpaši vajadzība izstrādāt stingrāku uzraudzības sistēmu, kas sistemātiski savāc informāciju par iznākumiem un sasniegtajiem rezultātiem, apsvērt turpmākus pasākumus, kas ļauj uzlabot ģeogrāfisko līdzsvaru, piemērot vairāk uz rezultātu vērstu pieeju, samazināt administratīvo slogu pieteikumu iesniedzējiem un saņēmējiem un stiprināt dzimumu līdztiesības integrēto pieeju.

¹¹ SEC(2011) 1364 final, *ibid*.

¹² Eiropas Komisija (2015), “*Ex post* evaluation of five programmes implemented under the 2007–2013 financial perspective — final report”, *ibid*.